

RECENZE

Igor HORNÍŠER, *Střelecké terče ve sbírce Muzea v Bruntále, Bruntál 2019, 79 s.*
ISBN: 978-80-87038-31-4.

Muzeum v Bruntále již několik desetiletí zveřejňuje své sbírkové bohatství ve specifické formě podání. Nepatří k samozřejmostem činnosti muzejních institucí vydávat sbírkové katalogy, přesto již řada bruntálských svazků dokládá kvalitu a šíří odborné práce. Proto byly a jsou vybírány soubory sbírkových artefaktů vázaných typologicky, tematicky či provenienčně. Odborný záběr spočívá hlavně ve faktu, že jde o edice historických pramenů hmotné povahy. Dosud vydané katalogy (zbraně, porcelán, cín, betlémy, orientální koberce, erby nebo lesnická sbírka) vždy důsledně dodržovaly zásady objektivního přístupu k faktům a shrnovaly míru poznání či interpretace k době zpracování publikace. Proto stojí za podrobnější nahlédnutí poslední, nová publikace z lůna bruntálského muzea.

Zejména ten, kdo je dobře seznámen s bruntálskými edicemi pramenů, již při prvním nahlédnutí může konstatovat rozdíly. Zatímco stávající katalogy dodržovaly jednotný formát i provedení (v podstatě shodné se Sborníkem bruntálského muzea), tak nová publikace se liší. Čtvercový formát zvyrazňuje pevná vazba a po prolístování můžeme konstatovat silný akcent na výtvarné řešení. Knihu lze proto spíše chápat jako reprezentativní publikaci, která jistě potěší srdce obdarovaného.

Sestava spisu v základě dodržuje členění sbírkového katalogu. Úvodní text je plně věnován historii novodobých ostrostřelců v Bruntále, v závěru se též cos dozvídáme o skladbě bruntálské kolekce terčů spolu s přehledem králů střelců Střeleckého spolku v Bruntále. Autor pečlivě odkazuje, proto nakonec nalezneme příložené poznámky, ovšem zcela postrádáme soupis zdrojů, které byly užívány. Samotný text v potřebném časovém záběru podává historii ostrostřelců v Bruntále, představuje tak podstatnou část sdělení. Marně však hledáme alespoň zmínku o dalších spolcích v regionu, která měla být součástí tohoto celku. Můžeme jen volně odvozovat činnost obdobných spolků v Horním Benešově, nemluvě už o Vrbně pod Pradědem či Andělské Hoře. Mlčení nemůžeme přehlédnout, oprávněnou výtku zesiluje fakt, že několik zveřejněných terčů pochází z Horního Benešova. Jen dodejme, že zveřejněné terče uvozuje, až na jeden, v heslech přídavek „pravděpodobně“ z Horního Benešova. Škoda, autor mohl pracovat s dostupným pramenem, původní hornobenešovskou přírůstkovou knihu tamějšího muzea totiž nalezneme v dokumentačních materiálech muzea v Bruntále. Ve stávajícím poznámkovém aparátu žádný odkaz k tomuto zdroji nenajdeme.

Hned v úvodních větách textu vnímáme určitou nejistotu. První publikace o Bruntálu uvádí, že tradice starého měšťanského zvyku střelby na terč byla v roce 1701 pouze oživena. Autor pamětní knihy Stellwag von Carion, vydané r. 1863, měl k dispozici a využíval řadu archivních pramenů, dnes již neexistujících, proto dobře znal úlohy a role řemeslných cechů, jejichž úkolem bylo zajišťovat obranu města vybaveného hradbami. Tato povinnost přežívala až do 17. století. Remeslníci i obchodníci bránící své město museli být znalí a zdatní v ovládnání chladných, později i palných zbraní, proto pořádali pravidelná cvičení, také soutěže a slavnosti. Zde jsou kořeny správného tvrzení autora z 19. století. Igor Hornišer se dopouští fatálního pochybení na s. 13, když klade počátky střeleckých bratrstev do 12. století, ani v poznámkách nevyčteme, kde k takovému časovému zařazení dospěl. Na shodné straně nalezneme terminologické pochybení *...se začaly užívat terče papírové, od 16. století, kdy se začalo střílet z pušek, byly kulaté...* Autor těchto řádků se nikdy nesetkal s historickými terči tvaru koule. Terč

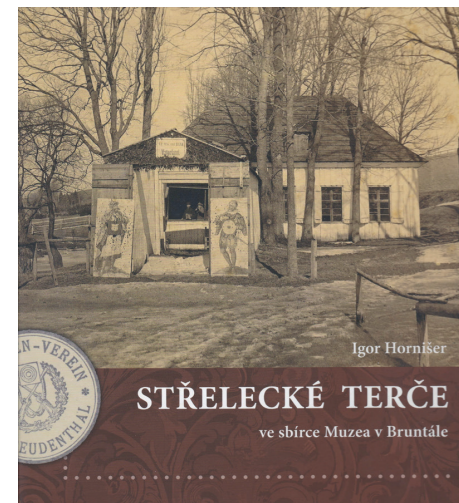
uváděný na s. 15, dle fotografie a rozměrů čtverhranný, je uváděn jako kulatý. Ano, obdélná deska nese malovaný medailon kruhového tvaru, s koulí nemá nic společného.

Samotný katalog sestává z 24 číslovaných položek jednotlivých artefaktů. Nelze si nepovšimnout, že jich nalezneme 25, ovšem pod číslem 9 je zveřejněn terč, který neexistuje, v muzejní sbírce není zastoupen. Jde o závažné pochybení, neboť dosud všechny sbírkové katalogy muzea uváděly skutečný, reálný stav k datu zpracování a edice vybraných hmotných pramenů nemůže jako rovnocenné zveřejnit jen nepřilíh kvalitní fotografii. Samozřejmě, nyní neexistující artefakt mohl mít své místo v rámci úvodního textu, případně v závěru s dalšími dokumentačními materiály.

Jinak je sestava katalogu tradiční, na jedné straně kvalitní fotografie a na druhé psané odborné heslo. Celou partii uzavírá resumé v německém jazyce. Názvy jednotlivých položek mají různé provedení, jen několik je uvedeno jako střelecký terč, další nesou přívlastky čestný, pamětní, císařský (pamětní), královský nebo zahajovací. Proč ne, autor však nikterak neuvedl či nerozvedl, co jej k takovému členění vedlo nebo k jaké typologii odkazuje. V textovém hesle by měly být přeneseny všechny nápisy a vpisy na terčích, nicméně např. u položky č. 10 či 14 tuto úplnost postrádáme. Co však zarazí, nikde u hesel odborného katalogu nenacházíme určení malířských technik, zůstane nám tedy záhadou, zda u terčů dominovala olejomalba, tempera, akvarel či enkaustika. Ani o materiálu desek se zholo nic nedozvíme, přitom stačilo uvést měkký či tvrdý dřevěný masiv a způsob spojení segmentů v ploše. Navíc v textovém poli nalézáme doprovodné fotografie, z logiky zaměření publikace se zde měly objevit snímky rubových ploch terčů. Autor volil jinou cestu. Detaily nápisů, vyobrazení či signatur mají své oprávnění. Proč však je u položky č. 2 přiložen dobový portrét bruntálského starosty Cyrilla Riedla, navíc s textem opakujícím věty z poznámky č. 41 vstupního spisu, zůstává záhadou. U položky 3 je přiložena fotografie vývěsního štítu hostince U zlatého lva, není jasno, proč. Hesla č. 4 a 5 doprovázejí podobizny historických osobností. Budiž, portréty dvou rakouských arcivévodů doplňují doprovodné texty se základními biografickými údaji. Ale barevné podobizny obou historických osobností postrádají fundamentální informace, tedy kdo je autorem malby, technika, rozměry či kde se obrazy nacházejí. Absenci těchto sdělení postrádáme také u portrétu již zmíněného Cyrila Riedla. V hesle pod číslem 8 se dozvídáme o přítomnosti pruských vojsk v Bruntále, přitom zcela shodné informace nalezneme již v textové části na 7. a 8. straně.

Katalogová část po terčích uvádí ještě terčovnice, nyní jako dokumentační materiál. V textu se dozvídáme, že muzeum těchto palných zbraní shromažďuje 27, zveřejněny jsou pouze tři. Můžeme se ptát, pomocí jakého klíče došlo k výběru? Otázka však zůstává bez odpovědi. Další zveřejněné artefakty, a to vyznamenání, pamětní odznak nebo přístroj pro měření nejlepšího zásahu, mají charakter jen a pouze barevných ilustrací.

Ještě se podívejme na formální úpravu všech částí katalogu. Žel, hrubá gramatic-

ká pochybení nevynikají výjimečností. Uvádíme: *Po deseti dnech relativního klidu prošli městem další oddíly Prusů* (s. 7). *Do muzea se střelecké terče dostali v roce 1923* (poznámka č. 8), *V pozdější době byl terč upravena a tím se jeho střed posunul* (s. 28), *Zbvající část letopočtu* (s. 30), *Do spodní hrany jsou vyřezán dva otvory* (s. 32) nebo *Kolombína byla většinou spodobněna* (s. 50). Autor si není vědom, že názvy historických součástí opevnění se musí psát s velkými písmeny, nalézáme proto chybně *krnovská brána, olomoucká brána nebo nisská brána* (s. 24). Pojmenování odvozené od významného hornoslezského města Nisy se objevuje na více místech ve špatném znění, krom uvedené ještě např. *Nisská ulice* (s. 15 a 34) nebo *Nisské předměstí* (s. 7). Ke kvalitě vstupní textové partie jistě nepřispívá inflační výskyt slovesa „být“, kupříkladu na straně 8 jich nalezneme 13, na protější straně 12. Svědčí spíše o výrazové bezradnosti či účelovém zjednodušení.

Závěrem uvedme, že spolu s novým hávem měla setrvat přísná disciplína, kterou se vyznačovaly předešlé sbírkové katalogy muzea, jež v míře maximální dodržovaly kritický přístup i formální pravidla. Nejnovější publikace v tomto případě více než kulhá na obě nohy, můžeme jen doporučit k rozdávání jako reprezentativní knihy velice opatrný přístup, co kdyby ji někdo začal číst.

Petr Vojtal